

TOIMENPIDEPYYNNÖN TEKEMINEN

Ohjeistuksen tarkoitus

Elintarvikemarkkinavaltuutettu toimii elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi. Valtuutettu valvoo elintarvikeketjussa esiintyvien sopimusehtojen ja käytäntöjen lainmukaisuutta. Lisäksi valtuutettu neuvoo alan toimijoita hyvistä liiketavoista. Hyvien liiketapojen lisäksi valtuutettu antaa neuvontaa myös yleisissä elintarvikemarkkinalakiin liittyvissä kysymyksissä. Valtuutettu ei voi kuitenkaan neuvonnan yhteydessä ottaa kantaa yksittäisen menettelyn lainmukaisuuteen.

Tämä ohjeistus on tarkoitettu tilanteisiin, joissa jonkin tahon epäillään menettelevän [elintarvikemarkkinalain](#) (1121/2018) vastaisesti. Elintarvikemarkkinalain mahdollista rikkomista koskevan asian saa vireille tekemällä elintarvikemarkkinavaltuutetulle toimenpidepyynnön.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston asiantuntijat neuvovat tarvittaessa toimenpidepyynnön tekemisessä. Ennen toimenpidepyynnön tekemistä on hyödyllistä keskustella valtuutetun toimiston asiantuntijoiden kanssa toimenpidepyynnön tekemisestä ja sen käsittelystä. Toimenpidepyyntöä suunnittelevan tahon kanssa järjestetään mielellään tapaaminen. Keskustelun avulla voidaan esimerkiksi varmistaa, että elintarvikemarkkinavaltuutettu on oikea viranomainen käsittelemään asian. Valtuutetun toimistoon voi olla yhteydessä esimerkiksi puhelimitse: (029 520 5533) tai sähköpostitse: ([etmv\(at\)etmv.fi](mailto:etmv@etmv.fi)).

Tässä ohjeistuksessa esitetyt kuvaukset elintarvikemarkkinalainsäädännön yksittäisistä säännöksistä ovat tiivistelmiä, eivätkä ne siten sisällä kaikkia säännösten yksityiskohtia. Yksityiskohtilla voi kuitenkin olla merkittävä vaikutus esimerkiksi siihen, soveltuuko laki kyseessä olevaan tilanteeseen.

Kuka voi tehdä toimenpidepyynnön ja millaisessa asiassa?

Elintarvikemarkkinalaissa erikseen määritellyt tahot voivat tehdä toimenpidepyynnön elintarvikemarkkinavaltuutetulle. Tahot vaihtelevat sen mukaan, minkä elintarvikemarkkinalain säännöksen mahdollisesta rikkomisesta on kyse. Toimenpidepyynnön voi tehdä säännöksestä riippuen tavarantoimittaja (tuotteiden myyjä), tätä edustavat tahot sekä tietyissä tilanteissa myös muut tahot, kuten kumpi tahansa sopimusosapuoli.

Yksittäiset kuluttajat eivät voi tehdä toimenpidepyyntöä.

Seuraavassa on avattu tarkemmin, mitkä tahot voivat tehdä toimenpidepyynnön erilaisissa epäilyissä lain rikkomistilanteissa:

- **Sopimusten ja tarjousten tekeminen kirjallisesti**

[Elintarvikemarkkinalaki](#) 3 §

- **Sopimus** on tehtävä kirjallisesti, jos se koskee maataloustuotteiden toimittamista tuottajalta keskisuurelle tai sitä suuremmalle elintarviketeollisuuden taikka tukku- tai vähittäiskaupan yritykselle.
- Katso tarkemmin [EU:n markkinajärjestelyasetus](#) (N:o 1308/2013).

- Poikkeukset kirjallisuusvaatimukseen:
  - sokeri (148 artiklan 3 kohta)
  - osuuskunnan jäsenen toimitus osuuskunnalle (168 artiklan 5 kohta)
- Tuottajan ja tuottajaorganisaation oikeudesta vaatia **tarjouksen** tekemistä kirjallisesti säädetään EU:n markkinajärjestelyasetuksessa:
  - raakamaito (148 artiklan 1 a kohta)
  - muut maataloustuotteet kuin sokeri (168 artiklan 1 a kohta)

• Sopimusten vähimmäissältövaatimukset

[Elintarvikemarkkinalaki 3 §](#)

- Sopimusten **vähimmäissällöstä ja tekemisajankohdasta** säädetään [EU:n markkinajärjestelyasetuksessa](#):
  - raakamaito (148 artiklan 2 kohta)
    - toimituksesta maksettava hinta;
    - raakamaidon määrä, joka voidaan toimittaa ja/tai on toimitettava, sekä tällaisten toimitusten ajankohta;
    - sopimuksen kesto, jolloin sopimus voi olla joko määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva siten, että sopimukseen sisällytetään irtisanomislauseke;
    - maksuaikoja ja -menettelyä koskevat yksityiskohtaiset tiedot;
    - raakamaidon keräämis- tai toimittamisjärjestelyt; ja
    - ylivoimaisen esteen sattuessa sovellettavat säännöt.
  - muut maataloustuotteet (168 artiklan 4 kohta)
    - toimituksesta maksettava hinta;
    - tuotteiden määrä ja laatu, joka voidaan toimittaa tai on toimitettava, sekä tällaisten toimitusten ajankohta;
    - sopimuksen kesto, jolloin sopimus voi olla joko määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva siten, että sopimukseen sisällytetään irtisanomislauseke;
    - maksuaikoja ja -menettelyä koskevat yksityiskohtaiset tiedot;
    - maataloustuotteiden keräämistä tai toimittamista koskevat järjestelyt; ja
    - ylivoimaisen esteen sattuessa sovellettavat säännöt.
  - Sopimukset on tehtävä kirjallisesti ennen toimitusta.
- Edellä mainittujen vaatimusten noudattamisesta vastaa ostaja.

• Kohtuuttomat sopimusehdot ja käytännöt

[Elintarvikemarkkinalaki 4 § ja 7 §](#)

- [Yrittäjäsuoja laki](#) (1063/1993) kieltää kohtuuttomat ehdot ja käytännöt elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa.
- Säännöksen soveltaminen edellyttää muun muassa sitä, että toinen elinkeinonharjoittajista on heikommassa asemassa ja siksi suojan tarpeessa.
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo yrittäjäsuojalain (1 §) noudattamista, kun kyse on:
  - 1) maataloustuotteiden myynnistä tuottajalta elintarviketeollisuudelle tai tukku- tai vähittäiskaupalle;
  - 2) maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden myynnistä elintarviketeollisuudelta tukku- tai vähittäiskaupalle.

- **Sopimaton menettely elinkeinotoiminnassa**

[Elintarvikemarkkinalaki](#) 4 § ja 7 §

- [Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa](#) eli ns. SopMenLaki (1061/1978) kieltää hyvän liiketavan vastaisen tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimattoman menettelyn.

- Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo SopMenLain (1 §) noudattamista, kun kyse on:

- 1) maataloustuotteiden myynnistä tuottajalta elintarviketeollisuudelle tai tukku- tai vähittäiskaupalle;
- 2) maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden myynnistä elintarviketeollisuudelta tukku- tai vähittäiskaupalle.

1) sopimuksen osapuoli;

2) toimija, johon sopimusehto kohdistuu tai jonka toimintaa se saattaa vahingoittaa;

3) elinkeinonharjoittajien etuja valvova rekisteröity yhdistys.

- **Elintarvikemarkkinalaissa kielletyt kauppatavat**

[Elintarvikemarkkinalaki](#) 2 a–g h §

- Elintarvikemarkkinalaki kieltää seuraavat [EU:n kauppatapadirektiiviin](#) (2019/633) perustuvat käytännöt:
  - o liian pitkät maksuajat
  - o tilausten viime hetken peruutukset
  - o ostajan tekemät ehtojen tai käytäntöjen yksipuoliset muutokset
  - o tuotteiden myyntiin liittymättömät maksut
  - o maksut tuotteiden pilaantumisesta tai häviämisestä
  - o korvaukset asiakasvalitusten käsittelykustannuksista
  - o kaupalliset kostotoimet
  - o kieltäytyminen sopimusehtojen vahvistamisesta kirjallisesti
- Seuraavat käytännöt ovat laissa kiellettyjä, elleivät osapuolet **sovi niistä keskenään**:

- tavarantoimittajalta perittävät maksut, jotka liittyvät:
  - tuotteiden varastointiin, esillä pitämiseen, tuotevalikoimaan sisällyttämiseen tai markkinoille asettamiseen
  - myynnin edistämiseen alennuksilla
  - mainontaan ja markkinointiin
  - myyntitilojen sisustamiseen
- myymättä jääneiden tuotteiden palautukset ilman korvausta

- **Liikesalaisuuslaissa tarkoitetut kiellot**

[Elintarvikemarkkinalaki](#) 2 h §, 7 § ja 12 c §

- [Liikesalaisuuslaissa](#) (595/2018) kielletään liikesalaisuuksien ja teknisten ohjeiden väärinkäyttö.
- Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo liikesalaisuuslaissa tarkoitettujen kieltojen noudattamista, kun kyse on elintarvikemarkkinalain soveltamisalaan (1 §:n 2 momentti) kuuluvista toimitussopimuksista.
- Käytännössä valtuutettu voi avustaa liikesalaisuuden tai teknisen ohjeen haltijaa tämän pyynnöstä kiellon, korvauksen ja muun liikesalaisuuslaissa tarkoitetun toimenpiteen vireille saattamisessa ja hoitamisessa tuomioistuimessa.

1) **tavarantoimittaja**

(tyypillisesti taho, joka myy maataloustuotteita tai elintarvikkeita);

2) **tuottajaorganisaatio, muu tavarantoimittajaorganisaatio tai niiden yhteenliittymä jäsenen tai jäsenorganisaation jäsenen pyynnöstä, jos jäsen katsoo, että kielletty ehto on vaikuttanut siihen;**

3) **tavarantoimittajia edustava riippumaton ja voittoa tavoittelematon oikeushenkilö tavarantoimittajan pyynnöstä.
(esimerkiksi riippumaton ja voittoa tavoittelematon yhdistys)**

Miten toimenpidepyyntö tehdään?

Toimenpidepyyntö on tehtävä **kirjallisesti**.

Toimenpidepyynnössä tulee olla ainakin seuraavat tiedot:

Tiedot osapuolista

- toimenpidepyynnön **tekijä** ja tämän yhteystiedot sekä tiedot sen harjoittaman elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan luonteesta ja laajuudesta

Toiminnan luonteen ja laajuuden osalta pyydetään esittämään lyhyt kuvaus siitä,

- millaisesta toiminnasta on kyse, esimerkiksi mitä tuotteita myydään ja kenelle;
- onko kyseessä pieni, keskiuuri vai suuri toimija (elinkeinotoiminnan kokoa voi kuvata esimerkiksi ilmoittamalla yrityksen liikevaihdon);

- o onko toiminta paikallista, valtakunnallista vai kansainvälistä.
- toimenpidepyynnön **kohde** ja tämän yhteystiedot sekä tiedot sen harjoittaman elinkeinotoiminnan tai muun toiminnan luonteesta ja laajuudesta
- kuvaus toimenpidepyynnön tekijän suhteesta toimenpidepyynnön kohteeseen (esimerkiksi sopimuksen osapuoli tai tavarantoimittaja, joka myy tuotteita)

Kuvaus epäilyistä lainvastaisesta menettelystä perusteluineen

- vapaamuotoinen ja mahdollisimman yksityiskohtainen kuvaus menettelystä, jonka epäillään olevan lainvastaista
- elintarvikemarkkinalain säännös, jota menettelyllä epäillään rikottavan

Esimerkki: Ostaja peruuttaa tuotteiden tilauksen alle 30 päivää ennen sovittua toimitusajankohtaa. Ostajan menettely on elintarvikemarkkinalain 2 b §:n vastaista.

Toimenpidepyyntöön on myös hyvä liittää asian käsittelyn kannalta olennaiset asiakirjat. Tällaisia asiakirjoja voivat olla esimerkiksi sopimukset, jotka on solmittu toimenpidepyynnön kohteena olevan tahon kanssa.

Jos toimitettavat asiakirjat sisältävät liikesalaisuuksia tai muita salassa pidettäviä tietoja, kyseiset tiedot tulee merkitä selvästi asiakirjoihin ja esittää perustelut salassapidolle.

Pyydämme toimittamaan toimenpidepyynnöt ensisijaisesti sähköpostitse osoitteeseen: [etmv\(at\)etmv.fi](mailto:etmv(at)etmv.fi)

Toimenpidepyynnön lähettämiseen voi käyttää tarvittaessa salattua yhteyttä. Ohjeet käyttöön löytyvät [täältä](#).

Vaihtoehtoisesti toimenpidepyynnön voi toimittaa osoitteeseen:

Elintarvikemarkkinavaltuutetun toimisto
PL 200
00027 RUOKAVIRASTO

Miten toimenpidepyyntö käsitellään?

Toimenpidepyynnön käsittelyssä noudatetaan [hallintolain](#) (434/2003) mukaista menettelyä. Elintarvikemarkkinavaltuutettu huolehtii siitä, että asia tulee selvitettyksi. Toimenpidepyynnön tekijän tulee kuitenkin myötävaikuttaa asian selvittämiseen. Toimenpidepyynnön tekijän tulee esimerkiksi esittää selvitystä siitä, millä perusteella tämä pitää menettelyä lainvastaisena.

Valtuutettu voi selvittää asiaa kirjallisesti, suullisesti ja tarkastusten avulla. Tavallisesti asiaa selvitetään kirjallisilla selvityspyynnöillä. Selvityspyyntöjä voidaan lähettää toimenpidepyynnön tekijälle, sen kohteelle sekä muille asiaan liittyville tahoille.

Asian käsittelyaikaan vaikuttaa muun muassa asian laatu ja tarvittavien selvitysten laajuus.

Asian käsittely valtuutetun toimistossa on maksutonta.

Toimenpidepyynnön tekijälle voi kuitenkin aiheutua kustannuksia esimerkiksi asiamiehen käyttämisestä. Asiamiehen käyttäminen on vapaaehtoista. Kustannuksia voi aiheutua myös mahdollisesta tuomioistuinprosessista. Tuomioistuinprosessi voi seurata esimerkiksi muutoksenhausta.

Kun kyseessä on liikesalaisuuden tai teknisen ohjeen haltija, valtuutettu voi toimia avustajana tuomioistuimessa. Valtuutettu ei kuitenkaan vastaa avustettavan mahdollisesti maksettavaksi määrättävistä kuluista.

Kuva 1: Toimenpidepyynnön käsittelyvaiheet tilanteessa, jossa toimenpidepyynnön käsittely johtaa rikkomuksen toteamiseen ja seuraamusten määräämiseen sekä muutoksenhakuun tai muuhun tuomioistuinkäsittelyyn.

Toimenpidepyynnön käsittely saattaa päättyä eri vaiheissa. Kaikki toimenpidepyynnöt eivät johda esimerkiksi tuomioistuinprosessiin. Seuraamusten määräämiseltä voidaan välttyä esimerkiksi silloin, kun valtuutettu saa elinkeinonharjoittajan luopumaan lain rikkomisesta neuvotteluiden avulla.

Onko toimenpidepyyntö julkinen?

Toimenpidepyynnöt ovat [viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain](#) (621/1999) perusteella pääsääntöisesti julkisia. Valtuutetun on siten annettava tieto toimenpidepyynnöstä ja siihen liittyvistä asiakirjoista sitä pyytäneelle taholle.

Julkisuuslaissa säädetään kuitenkin myös salassapitovelvoitteista, joiden perusteella esimerkiksi liikesalaisuuksia ja eräitä muita julkisuuslaissa määriteltyjä tietoja ei saa paljastaa. Tämän vuoksi liikesalaisuudet ja muut salassa pidettävät tiedot tulee merkitä selvästi asiakirjoihin ja esittää perustelut salassapidolle.

Toimenpidepyynnön tekijällä on elintarvikemarkkinalakiin perustuva oikeus pyytää henkilöllisyyden ja muiden asian käsittelyyn liittyvien tietojen salaamista. Tiedot voidaan salata, jos niiden paljastamisen voidaan arvioida vahingoittavan toimenpidepyynnön tekijän etuja. Salassapito ei ole kuitenkaan mahdollista, jos valtuutettu katsoo, että toimenpidepyynnön tekijän tietojen salaaminen vaarantaa pyynnön kohteen puolustautumisoikeudet. Tällöin valtuutettu antaa pyynnön tekijälle mahdollisuuden peruuttaa toimenpidepyyntö.

Mihin toimenpidepyyntö voi johtaa?

Elintarvikemarkkinavaltuutettu pyrkii ratkaisemaan lain rikkomista koskevat asiat ensisijaisesti neuvotteluiden avulla siten, että elinkeinonharjoittaja lopettaa lainvastaisen menettelyn. Valtuutettu voi myös tarvittaessa avustaa osapuolia riitatilanteessa muun muassa selvittämällä asiaa.

Mikäli lain rikkomista koskeva asia ei ratkea esimerkiksi neuvotteluiden avulla, valtuutettu voi määrätä elintarvikemarkkinalaissa säädettyjä seuraamuksia. Valtuutetun käytössä olevia seuraamuksia ovat esimerkiksi huomautus, varoitus, kielto sekä seuraamusmaksuesityksen tekeminen.

Toimenpidepyynnön käsittely ei aina johda toimenpiteisiin. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, ettei elintarvikemarkkinalaki sovellu menettelyyn, jota toimenpidepyyntö koskee. Se, ettei elintarvikemarkkinalakia voida soveltaa, saattaa johtua esimerkiksi kyseessä olevasta tuotteesta tai elinkeinonharjoittajien koosta.

Voiko elintarvikemarkkinavaltuutetun päätökseen hakea muutosta?

Elintarvikemarkkinavaltuutetun päätöksiin voi hakea muutosta valittamalla. Valitus tehdään asiasta riippuen joko hallinto-oikeuteen tai markkinaoikeuteen.

Mikäli seuraamuksen määrääminen edellyttää markkinaoikeuden päätöstä, markkinaoikeuden päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Elintarvikemarkkinavaltuutetun tietosuojakäytännöstä voit lukea [verkkosivuiltamme](#).